

te deelen, dat hij het eierleggen van dit vliegje eens precies zoo had waargenomen aan den Rijn bij Bodegraven in 1894, en dat in de Entomologische Vereeniging toen heeft meegedeeld.

Kort voor den oorlog verscheen een artikel van Wesenberg Lund, waarin hij de interessante manier van eierleggen van ditzelfde vliegje, precies zooals wij dat gezien hebben, heel uitvoerig beschrijft en afbeeldt, zooals hij het toen voor het eerst in Denemarken had waargenomen.

Vermoedelijk is het verschijnsel in het begin van de zomervacantie in ons land wel geregeld waar te nemen. Het is alleen maar zaak, er eens rustig op te letten! Treft ge het niet, dan ontdekt ge zeker iets anders even interessants, daar in de schemering aan den altijd rijken waterkant.

J. HEIMANS.

HET BLOEMPJE MET DE SCHEUR.

IN den drogen zomer van 1921 wandelde ik een weekje in de streek der vennen, die ondanks den lagen waterstand toch nog bewonderenswaardig mooi bleven. Brabant is toch een echt waterland. Een weekje eerder waren we in het Gooi geweest en daar lag alles droog; de vijvers van de buitenplaatsen waren zwarte gebarsten modderkoeken en daar lagen de waterlelieplanten te verwelken. Maar in Brabant daar stroomde nog altijd water van het Kolkven naar het Choorven, al was 't dan ook maar een beetje en ook de Rosep gaf nog teekenen van leven. Zelfs was het pad tusschen Rosepdal en Belversven op sommige plaatsen nog drassig. Maar het moet gezegd worden, dat het in normale jaren dan ook nooit droogvoets is te betreden. Dit stuk, Rosepdal en Belversven is tusschen twee haakjes wel een van de mooiste gedeelten van de vennenstreek.

Het water stond zoowat driekwart meter lager dan gewoonlijk en al de witte vennen hadden nu een breeden oeverstrook, waar je gemakkelijk kon loopen op het harde zand. De andere hadden nog altijd min of meer drassige oevers, zooals het Choorven en het Witven, dat geen wit ven is. Het Staalbergven is een wit ven, het Diaconieven ook, behalve het westelijk gedeelte dat een modderbodem heeft. 't Is buitengewoon merkwaardig, dat hier op een kleine oppervlakte zoo vele en verschillende typen van vennen vlak bij elkander liggen. Dit verhoogt zeer belangrijk de waarde van ons natuurmonument.

Het was natuurlijk buitengewoon interessant, om nu eens het oevergebied van die witte vennen te bekijken. De zuidkant van het Staalbergven gaf een prachtige gelegenheid, om den groei van het groote buntgras, *Molinia coerulea*, te bestudeeren. Het groeit hier in groote bulten, die je anders slechts even boven het water zag uitsteken, maar nu kon je daar tusschen door wandelen. Iedere *Molinia*-bult leek wel een Australische grasboom; een stammetje een meter hoog, een halven meter

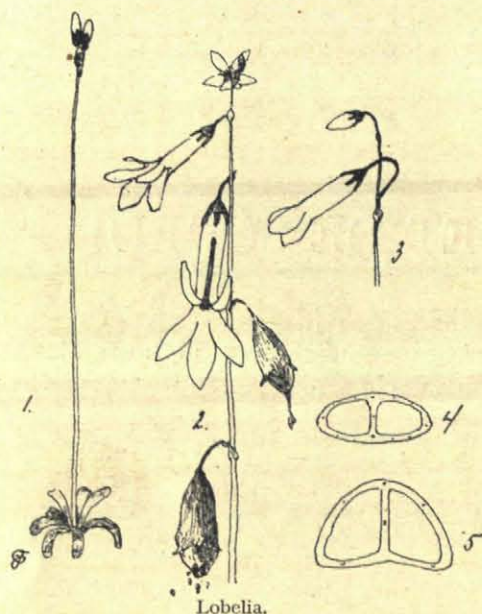
dik, en daarboven een wijd uitstralende kroon van grasbladeren en hooge gladde halmen met violette bloeipluimen.

Overigens was de heele nieuwe oever begroeid met *Lobelia*, mannetje aan mannetje en alles in bloei, een waas van licht lavendelkleurige bloempjes boven het geelwitte zand. In gewone jaren staan die *Lobeliaplantjes* onder water en alleen de bloeitop komt boven de oppervlakte uit, nog al spichtig en ijl en dikwijls scheef. Ook bloeien dan lang niet alle planten, maar nu had de ongewone toestand een rijken bloei veroorzaakt, terwijl de groei belemmerd was. Er stond nog al wind en in het minia-

tuur brandinkje werden de *Lobelia* plantjes losgewoeld, de spierwitte worteltjes blonken in de zon.

Daar lagen ook een paar plantjes tusschen met bruine wortels en met rozetten van priemvormige bladeren en dat was me niet meer of minder dan onze zeer zeer zeldzame Biesvaren, *Isoëtes lacustris*, die zich mirabele dictu tot 1921 in dat Staalbergven verscholen heeft weten te houden, maar nu door de lagen waterstand en door de drukke zwembeweging te voorschijn is gebracht. 't Is te hopen, dat we die plant nog in een paar andere vennen vinden, want tot nog toe kenden we haar en haar verwant alleen in de buurt van Nederweert in een plas, die zeer bedenklijk betrokken is bij kanalisatiewerkzaamheden. En hoe is het met de *Isoëtes* in Friesland?

Ik was met die *Isoëtes* vondst zoo in mijn schik dat ik meteen naar de andere

- Lobelia.*
1. Een dwergje van de droogte.
 2. Een bloeitop.
 3. Knop bezig zich te keeren.
 - 4 en 5. Doorsneden van bladeren, vergroot.

rariteit van deze streken ging zoeken, onze zomer-schroeforchis, *Spiranthes aestivalis*. Wat een buitenkansje zou het zijn, als die ook al reeds groeide in ons Natuurmonument. Maar ik heb hem niet gevonden, dat blijft voor de Jongeren te doen, als ze dezen zomer de Brabantsche Kempen gaan doorzoeken. Ze kunnen dan meteen uitzien naar nog meer Biesvaren en naar het Priemkruid *Subularia*.

Toen ben ik een heelen voormiddag midden in het Diaconieven gaan zitten. Daar gaat een rug middendoor; die was nu gedeeltelijk droog gevallen als een paar eilandjes en die waren evenals de bodem van het ven zelf geheel begroeid met *Lobelia*'s in vollen bloei. Merkwaardig, zooals de groei van die planten gestuit was. Normaal worden de stengels een meter hoog, maar hier op het droge waren plantjes, die nauwelijks een paar centimeter haalden, met rozetjes van slechts enkele kleine blaadjes en dikwijls slechts met één bloem. Deze had echter de normale grootte

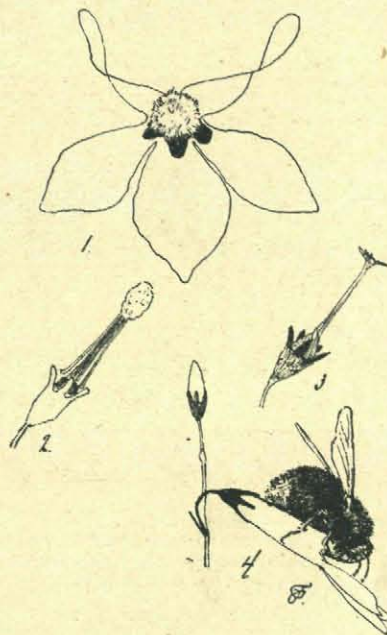
en daardoor zagen die dwergjes er alleraardigst uit. Vlak bij in het diepere water bloeiden normale planten met lange trossen van een tiental bloemen. Er waren ook veel vertakte stengels bij.

De bladeren van het wortelrozet zijn plat buisvormig met een overlangsche tusschenschot en ze bevatten veel melksap. De rozetten in het diepe water zijn donkergroen, maar op mijn eilandje had het ongewone licht zijn uitwerking doen gelden en veel plantjes paars of roodbruin gekleurd, lang niet uniform, want er waren er nog heel wat, die hun kleur heelemaal niet gewijzigd hadden. Zoo stonden daar weer blondinen en brunetten door elkaar.

De bloemknoppen staan langen tijd rechtop en gaan tegen den bloeitijd ombuigen. Daarbij komt dan de eigenlijke bovenzijde van de bloem naar beneden te liggen en tegelijk krijgt de bloemkroon de scheur, die zoo typisch is voor het geslacht *Lobelia*. In jonge knoppen is de kroonbuis rondom gesloten; de open bloem vertoont een netjes gevormde, goed begrensde diepe inkerving. Wanneer en hoe die precies ontstaat, weet ik nog niet. Het is net alsof de dikke prop van de helmknoppen of de groote stempel geen ruimte genoeg kunnen vinden in de kroonbuis. Die helmknoppen zijn al open, als de bloem zelf zich open ten blijven langen tijd den stempel omgeven, die eerst na eenige dagen zijn ruigen kop uit de bloem naar buiten steekt. Het heele verloop van den bloei herinnert sterk aan die van de klokjes, *Campanula*.

Knuth vermeldt geen enkelen bezoeker voor *Lobelia*. Het viel mij dus nog al mee, dat ik nog geen tien minuten op mijn eiland zat, of daar kwam een klein akkerhommeltje opdagen, die met al de kenmerken van een volslagen routine de bloempjes onder handen nam. Hij ging boven op de bloem zitten, op de kroonbuis, stak zijn kop tusschen de twee bovenste kroonslippen door en kon dan met zijn tong door drie plooiën in de onderste kroonslippen de honig bereiken. Ook in dit opzicht is *Lobelia* dus bijzonder, want ik ken geen andere bloem, waar een hommelt bij het wettig bezoek zoo'n averechtsche positie aanneemt.

Verscheidene planten hadden al rijpe vruchten. De zaden zijn min of meer nier-vormig en ruw gespikkeld. Tot mijn verbazing zonken ze in 't water; ze komen dus niet ver. Mogelijk worden ze verspreid door watervogels met het slijk, dat aan hun voeten kleeft. Zoo zijn ze misschien ook terecht gekomen in de bekende nieuwe groeiplaats van *Lobelia* in de plassen van de afzanderij der H. IJ. S. M. tusschen

Lobelia.

1. Bloem van voren gezien.
2. De meeldraden.
3. De stamper.
4. Hommelbezoek.

Bussum en Hilversum. Behalve door zaden vermenigvuldigt de plant zich ook door uitloopers en groeit daardoor altijd troepsgewijze. Honderden vierkante meters van den bodem der plassen zijn soms bekleed met een onafgebroken tapijt van Lobelia rosetten, veel en veel meer dan men zou denken, want lang niet alle komen tot bloeien. Nu echter onder de prikkel van droogte en licht had iedere rozet zijn bloeistengel en al de nieuwe eilandjes en stranden van de witte vennen waren bedekt met de bleeke, vreemd gevormde bloempjes.

JAC. P. THIJSSSE.

NIEUWE PLANTENSOORTEN EN VARIËTEITEN GEVONDEN IN NEDERLAND IN 1921.

In deze lijst, en evenzoo in de volgende, zijn de volgende verkortingen gebruikt: J. D. Dorgelo te Baarn (D.), P. Jansen te Amsterdam (J.), J. Kern te Nijmegen (Ke.), A. W. Kloos Jr. te Dordrecht (Kl.), Th. Reichgeld te Nijmegen (R.), C. G. G. J. van Steenis te Utrecht (S.) en A. de Wever te Nuth (W.).

Allium vineale fl. alb. Utrecht (S.).

Juncus bufonius var. *parvulus* Hartm. Delftshaven, 1914 (D.).

Luzula campestris vulgaris var. *elegans* A. et G. Neede. 1914 (D.).

Carex arenaria var. *spiralis* A. et G. Baarn—Hilversum. 1920 (D.).

„ *remota* var. *sublohiacea* Schur. Hooglanderveen bij Nijkerk. 1920 (D.).

„ *pilulifera* var. *fuscidula*. Veenendaal. 1920 (D.).

„ *panicea* l. *basigyna*. Hooglanderveen. 1920 (D.).

Poa compressa var. *polynoda* A. et G. Utrecht. 1920 (D.).

Festuca uniglumis Sol. Amsterdam (J.).

Orchis Morio × *latifolius*. Bergen (Kl.), Alblasserwaard (Kl. en de Lange).

„ *praetermissa*. Soesterveen (S.).

Epipactis palustris B. *ericetorum* A. et G. Oostvoorne. 1918 (D.).

Rumex scutatus var. *hastatus* Schult. Weurtsche waard (Ke. en R.).

„ *Patientia* × *obtusifolius* (R. *erubescens*). Sittard, Berg en Terblijt (W.).

„ *obtusifolius* × *odontocarpus*. Rotterdam (W. H. Wachter).

„ *odontocarpus* × *paluster* (R. *heteranthus*). Rotterdam. 1912 (B. H. Danser).

Polygonum Bistorta var. *griseum* Beck. Epen (S.).

„ *mite* × *Hydropiper* (P. *hybridum* Chaubert). Rotterdam 1901 (J. en W. H. Wachter).

„ *mite* × *minus* (P. *Wilmsii*) Naenhof en Hoensbroek (Z. L.) (W.).

„ *Persicaria* × *nodosum* (?) (P. *lenticulare*). Wynandsrade (Z. L.) (W.).

„ *patulum* var. *Kitaibelianum* A. et G. Rotterdam (Kl.).

„ *calcatum* Lindm. Rotterdam (Kl.).

Chenopodium glaucum var. *humile* Peterm. Overschie. 1916 (D.).

Corispermum hyssopifolium var. *remotiflorum* Fenzl. Delftshaven. 1917 (D.).

Stellaria media var. *intermedia* Guss. Schiedam. 1918 (D.).

„ *uliginosa* var. *arenaria* Vocke. Overschie. 1909 (D.).

Lychnis chalconica L. Zeist verw. (J. G. Heyl).

Lepidium heterophyllum Benth. Heerlen (aangevoerd) (W.).

Viola Riviniana var. *trichocarpa*. L. Gross. Beugen. (Kl.).